

صرفه جوئی انرژی در تولید آب گرم بهداشتی با استفاده از مبدل‌های حرارتی صفحه‌ای

اردشیر فرشیدیان فر^۱، انوشیروان فرشیدیان فر^۲

^۱ عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد

^۲ عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد farshid@um.ac.ir

چکیده

تبادل حرارت میان دو یا چند سیال با دماهای مختلف در اغلب فرایندهای صنعتی، تجاری و خانگی اتفاق می‌افتد و معمولاً بدین منظور از مبدل‌های حرارتی استفاده می‌شود. تولید آب گرم بهداشتی در زندگی روزمره از اهمیت قابل‌ملاحظه‌ای برخوردار است؛ همچنین با توجه به نیاز روزافزون به صرفه‌جویی در مصرف انرژی و کاهش اثرات زیست‌محیطی فرایندها، چگونگی گرم کردن آب و وسیله مورد استفاده جهت انجام این کار نیز بسیار مهم می‌باشد. در این مقاله مبدل‌های حرارتی صفحه‌ای را که سبب کاهش مصرف سوخت و هزینه می‌شوند، معرفی خواهیم کرد.

کلمات کلیدی: آب گرم بهداشتی، آبگرمکن مستقیم، آبگرمکن غیر مستقیم. مبدل‌های حرارتی صفحه‌ای

مقدمه

آب گرم بهداشتی یکی از نیازهای اساسی انسان می‌باشد بطور کلی گرم کردن آب بهداشتی در ساختمانها توسط آبگرمکن صورت می‌گیرد، آبگرمکن‌ها به دو نوع مستقیم و غیرمستقیم تقسیم می‌شوند. در این نوشتار سعی بر این است که انواع آبگرمکن‌ها بررسی شود و معایب سیستم‌های سنتی گرمایش آب مصرفی مطرح گردد و نهایتاً مزایای استفاده از مبدل‌های حرارتی صفحه‌ای جهت گرمایش آب مصرفی بیان شود و از لحاظ مصرف انرژی سیستم‌های مختلف با یکدیگر مقایسه شوند.

آبگرمکن مستقیم

در آبگرمکن مستقیم، گرم کردن آب مصرفی بطور مستقیم^۱ انجام می‌شود و عامل گرم‌کننده آب مستقیماً در مجاورت آن وجود دارد و آب را گرم می‌کند، آبگرمکن با سوخت گاز طبیعی، آبگرمکن برقی، آبگرمکن‌های نفتی و... نمونه‌هایی از آبگرمکن‌های مستقیم هستند، در این آبگرمکن‌ها معمولاً دمای آب شهر را به حدود $140^{\circ}F$ ($60^{\circ}C$) می‌رسانیم و سپس برای مصرف با آب سرد مخلوط می‌کنیم. این آبگرمکن‌ها دارای مخزن ذخیره می‌باشند که به تدریج آب ذخیره شده مصرف می‌شود، برای گرم کردن آب در این آبگرمکن نیاز به زمان می‌باشد، به عبارت دیگر آب سرد در این آبگرمکن‌ها فوراً گرم نمی‌شود.

آبگرمکن غیر مستقیم

در آبگرمکن غیرمستقیم، گرم کردن آب مصرفی به‌طور غیر مستقیم^۲ انجام می‌شود، گرمایش آب گرم مصرفی به‌طور غیرمستقیم خود به دو نوع تقسیم می‌شود.

الف - از طریق گرم کردن و ذخیره نمودن آب گرم و سپس مصرف کردن^۳

ب - از طریق گرم کردن و استفاده فوری بدون ذخیره^۴

از سیستم ذخیره نمودن آب گرم در مواقعی استفاده می‌شود که تقاضای آب گرم ثابت و یکنواخت و پیوسته نباشد، در نتیجه حجم زیادی آب گرم باید برای یک زمان خاصی که مصرف حداکثر است در منبع ذخیره گردد مکانیزم گرم شدن آب منبع بدین قرار است که آب سرد به داخل منبع آمده و با کوئل گرم تماس حاصل می‌کند، آب سرد از طریق جابجائی طبیعی گرما را از کوئل می‌گیرد و با گرم شدن به قسمت بالای منبع می‌رود. سیال گرم‌کننده در داخل کوئل سیرکوله می‌شود تا گرما را به آب مصرفی منتقل کند. در این سیستم نیز دمای آب شهر را به $140^{\circ}F$ ($60^{\circ}C$) می‌رسانیم و برای مصرف با آب سرد مخلوط می‌کنیم. برای گرم کردن آب این منابع به زمان نیاز داریم.

سیستم غیر مستقیم تولید آب گرم به صورت فوری در مواقعی استفاده می‌شود که تقاضای آب گرم ثابت و یکنواخت و پیوسته است، در این سیستم آب به محض عبور از یک مبدل حرارتی گرم می‌شود و آماده مصرف می‌گردد.

مشکلات سیستم‌های رایج تولید آب گرم مصرفی

در کشور ما سیستم‌های رایج تولید آب گرم مصرفی که به صورت سنتی از سالیان قدیم مورد استفاده قرار گرفته است عبارتند از آبگرمکن‌های مخزن دار استوانه‌ای شکل (نوع مستقیم) و منابع دو جداره و کوئلی (نوع غیر مستقیم) که دارای اشکالاتی به شرح زیر می‌باشند:

۱- در هر سه سیستم حجم آب زیادی بایستی دائماً گرم نگه داشته شود که مستلزم صرف انرژی زیادی است، حتی در ساعت‌هایی از شب که مصرف آب گرم به حداقل خود می‌رسد سیستم بایستی کل حجم آب ذخیره را در دمای ثابت حفظ کند.

^۲ Indirect

^۳ Storage Type

^۴ Instantaneous Type

^۱ Direct

۲- حجم زیادی از فضا در موتورخانه ها توسط این منابع اشغال می گردد.

۳- هزینه زیادی صرف عایقکاری سطح خارجی این منابع می شود، با وجود سطح خارجی زیاد اتلاف انرژی باز هم وجود خواهد داشت.

۴- بدلیل ساکن شدن آب در این منابع و گرم شدن آن زمان کافی برای تشکیل رسوب در جداره های فلزی و در مجاورت کویل وجود دارد. به عبارت دیگر در این منابع در مدت زمان کوتاهی رسوب زیادی تشکیل می شود.

۵- دمای آب گرم تولیدی در این منابع حداقل ($60^{\circ}C$) می باشد، این آب در محل مصرف بایستی با آب سرد مخلوط شده و در دمای حدود ($40^{\circ}C$) مصرف شود، اولا انرژی حرارتی زیادی بایستی مصرف شود تا آب ($60^{\circ}C$) تولید کنیم و مجددا این آب را سرد کنیم، ثانیا رسوب کربنات کلسیم رابطه مستقیم با دما دارد و هر چه دما بالاتر رود رسوب بیشتری در سیستم تولید می شود، ثالثا بدلیل اختلاط آب گرم و سرد مصرف آب زیادتر می شود.

هزینه تعمیر و نگهداری سیستم های سنتی تولید آب گرم مصرفی زیاد است چون با تشکیل کوچکترین سوراخ در کویل مسی یا بدنه فلزی سیستم، بایستی نسبت به تعویض آن اقدام نمود.

مزایای استفاده از مبدل های حرارتی صفحه ای جهت تامین آب گرم مصرفی

مبدل های حرارتی صفحه ای از نوع آبگرمکن غیرمستقیم و فوری هستند که می توانند نیازهای آب گرم بهداشتی را تامین کنند. مبدل های صفحه ای عمدتا در دو نوع لحیم کاری شده^۱ و واشردار^۲ تولید می شوند، نوع واشردار بدلیل امکان بازشدن صفحات دارای مزیت بیشتری هستند [۱].

یک مبدل صفحه ای تشکیل شده از صفحات زیادی که در مجاورت یکدیگر قرار گرفته اند و فاصله بین این صفحات بین ۳ تا ۵ میلیمتر میباشد، جریان سیال گرم کننده و گرم شونده به صورت یک لایه نازک بین صفحات یک در میان حرکت می کنند و آب دیگ فوراً آب مصرفی را گرم می کند [۲].

مبدل های حرارتی صفحه ای دارای مزایائی به شرح زیر می باشند [۳]:

۱- این مبدل ها در مقایسه با سیستم های گرمایش سنتی فضای بسیار کمی را اشغال می کنند.

۲- این مبدل ها در مقایسه با سیستم های گرمایش سنتی وزن بسیار کمتری دارند.

۳- بدلیل فاصله کم بین صفحات حجم سیال فرآیندی در این مبدلها بسیار کم است.

۴- صفحات این مبدلها از نوع فولاد ضد زنگ^۳ می باشند.

۵- بر روی صفحات موج ها یا شیارهایی وجود دارد (شورون) که سبب ایجاد و تسریع جریان های گردابی یا تلاطمی می شود که با قطر هیدرولیکی کوچک سبب افزایش سطح موثر برای انتقال حرارت می گردد. از طرفی این موج ها سبب افزایش تکیه گاه مکانیکی شده و صلبیت صفحه را افزایش می دهند.

۶- به خاطر ضریب انتقال حرارت بالا و امکان ایجاد جریان معکوس در این مبدل ها دمای نزدیکی^۴ بین سیالات گرم کننده و گرم شونده می تواند به حدود یک درجه سانتیگراد برسد که درصد بازیافت حرارت را بالا می برد این خصوصیات سبب می شود که از این مبدل ها بطور وسیعی برای بازیافت حرارت از منابع حرارتی درجه پایین چیلرها و برج خنک کن استفاده کرد.

۷- ارتعاشات ناشی از جریان، سروصدا و خوردگی در این مبدلها وجود ندارد.

۸- در این مبدل ها تنها لبه صفحات در معرض هوای آزاد هستند بنابراین نیازی به عایقکاری ندارند.

۹- در این مبدل ها بدلیل درهم بودن جریان و عدم وجود نقاط راکد و مرده رسوب کمتری تشکیل می شود.

۱۰- تعمیر و نگهداری این مبدلها بسیار راحت است، با باز کردن پیچ ها و جدا کردن صفحات امکان تمیز کاری صفحات وجود دارد.

۱۱- در این مبدل ها به دلیل سیستم واشربندی احتمال مخلوط شدن دو سیال گرم کننده و گرم شونده وجود ندارد.

۱۲- در این مبدل ها امکان افزایش و یا کاهش سطح انتقال حرارت با افزایش و کاهش تعداد صفحات وجود دارد.

۱۳- ضریب کلی انتقال حرارت در این مبدل ها نسبت به مبدل های پوسته و لوله لاقط سه برابر بیشتر است.

۱۴- در این سیستم آب گرم دائمی و بدون توقف با هر دمائی که مورد نیاز باشد تولید می شود و می توان به جای تولید آب ($60^{\circ}C$)، آب ($40^{\circ}C$) تولید کرد که سبب صرفه جوئی انرژی، تولید رسوب کمتر و صرفه جوئی مصرف آب خواهد شد.

۱۵- قیمت این مبدل ها نسبت به منابع سنتی بسیار پایین تر می باشد.

محاسبه میزان آب گرم مصرفی در سیستم های غیر مستقیم

برای محاسبه میزان آب گرم مصرفی در سیستم ذخیره از جدول ۱ استفاده می کنیم، در این جدول میزان حداکثر مصرف آب گرم هر وسیله بهداشتی برای فضاهای مختلف بر حسب GPH داده شده است.

مقدار واقعی مصرف آب گرم که بر اساس آن ظرفیت کویل آبگرمکن بدست می آید عبارتست از حاصلضرب حداکثر مصرف در ضریب تقاضا و حجم منبع ذخیره از حاصلضرب مقدار واقعی مصرف در ضریب ذخیره منبع بدست می آید.

رای محاسبه میزان آب گرم مصرفی در سیستم فوری از جدول شماره ۲ و ۳ استفاده می کنیم.

در جدول شماره ۲ میزان مصرف آب گرم وسائل بهداشتی بر حسب

Fixtute Unit - F.u. مشخص شده است مقدار آب گرم بهداشتی

بر حسب لیتر بر ثانیه از جدول شماره ۳ بدست می آید. اگر تجهیزات یک پروژه مشخص نباشد یا بخواهیم میزان آب گرم مصرفی را در حالت فوری بر حسب نفرات بدست آوریم میزان F.u. در جدول شماره ۴ قید شده است.

بررسی چند مثال برای تعیین آب گرم مصرفی در سیستم های غیر مستقیم

$$Q = GPH \times 8.33 \times \Delta T =$$

$$2997.5 \times 8.33 \times (140 - 40) = 2496918 \text{ Btu/hr} = 726 \text{ KW}$$

همانطور که در قسمت های قبل بیان شد دو روش عمده گرمایش آب مصرفی در سیستمهای غیر مستقیم، سیستم ذخیره و سیستم فوری است در این بخش طی مثالهای متعددی این دو سیستم از لحاظ میزان آب گرم مصرفی و انرژی مورد نیاز جهت تامین آب گرم مقایسه می گردد.

مثال اول:

$$\sum F.u. = 731 \Rightarrow 5.8 \text{ Lit/s}$$

در این مثال میزان آب گرم مصرفی و انرژی مورد نیاز یک هتل در سه حالت برای سیستم ذخیره و سیستم فوری محاسبه می گردد.

۱- هتلی دارای ۱۵۰ اتاق است، این هتل ۱۵۰ دوش، ۱۵۰ دستشویی خصوصی، ۱۰ دستشویی عمومی و ۱۲ سینک آشپزخانه دارد.

میزان آب گرم مصرفی مورد نیاز ۵.۸ Lit/s می باشد معادل ۹۱.۹ GPM است.

مثال اول:

$$Q = GPH \times 8.33 \times \Delta T =$$

$$5514 \times 8.33 \times (140 - 40) = 4593162 \text{ Btu/hr} = 1335 \text{ KW}$$

اگر دمای آب گرم مصرفی را به (140°F) معادل (60°C) برسانیم میزان انرژی گرمائی مورد نیاز عبارتست از:

بار حرارتی آب گرم مصرفی

$$Q = GPH \times 8.33 \times \Delta T =$$

$$5514 \times 8.33 \times (104 - 40) = 2939624 \text{ Btu/hr} = 855 \text{ KW}$$

۲-۲ محاسبات برای سیستم ذخیره

بار حرارتی آب گرم مصرفی

$$Q = GPH \times 8.33 \times \Delta T =$$

حجم منبع ذخیره

$$5995 \times 0.8 = 4796 \text{ lit} = 1272 \text{ gallon}$$

در این سیستم دمای آب گرم مصرفی را بایستی به (140°F) معادل (60°C) برسانیم:

بار حرارتی آب گرم مصرفی

$$Q = GPH \times 8.33 \times \Delta T =$$

$$5995 \times 8.33 \times (140 - 40) = 4993835 \text{ Btu/hr} = 1452 \text{ KW}$$

۱-۲ محاسبات برای سیستم ذخیره

$$(150 \times 75) + (150 \times 2) + (10 \times 8) + (12 \times 30) = 11990$$

حداکثر مصرف آب گرم = ۱۱۹۹۰ GPH

۳- هتلی دارای ۴۵۰ اتاق است. این هتل ۴۵۰ دوش و ۴۵۰ دستشویی خصوصی می باشد و ۳۰ دستشویی عمومی و ۳۶ سینک آشپزخانه دارد.

۳-۱ محاسبات برای سیستم فوری

$$\sum F.u. = 1096.5 \Rightarrow v \text{ Lit/s}$$

میزان آب گرم مصرفی مورد نیاز ۷ Lit/s می باشد معادل ۱۱۱ GPM است.

$$\text{ظرفیت کویل یا هیتر} = 111 \times 60 = 6660 \text{ GPH}$$

اگر دمای آب گرم مصرفی را به $(140^\circ F)$ معادل $(60^\circ C)$ برسانیم میزان انرژی گرمائی مورد نیاز عبارتست از :

بار حرارتی آب گرم مصرفی

$$Q = GPH \times 8.33 \times \Delta T =$$

$$6660 \times 8.33 \times (140 - 40) = 5547780 \text{ Btu/hr} = 1613 \text{ KW}$$

اگر دمای آب گرم مصرفی را به $(104^\circ F)$ معادل $(40^\circ C)$ برسانیم میزان انرژی گرمائی مورد نیاز عبارتست از :

بار حرارتی آب گرم مصرفی

$$Q = GPH \times 8.33 \times \Delta T =$$

$$6660 \times 8.33 \times (104 - 40) = 3550579 \text{ Btu/hr} = 1032 \text{ KW}$$

۳-۲ محاسبات برای سیستم ذخیره

$$\text{حداکثر مصرف آب گرم} = 35970 \text{ GPH}$$

$$\text{مقدار واقعی مصرف آب گرم} = 35970 \times 0.25 = 8993 \text{ GPH}$$

حجم منبع ذخیره:

$$8993 \times 0.8 = 7194 \text{ lit} = 27229 \text{ gallon}$$

$$\text{ظرفیت کویل هیتر} = 8993 \text{ GPH}$$

در این سیستم دمای آب گرم مصرفی را بایستی به $(140^\circ F)$ معادل $(60^\circ C)$ برسانیم:

بار حرارتی آب گرم مصرفی

$$Q = GPH \times 8.33 \times \Delta T =$$

$$8993 \times 8.33 \times (140 - 40) = 7491169 \text{ Btu/hr} = 2178 \text{ KW}$$

نتایج

نتیجه محاسبات هتل در سه حالت مطرح شده در جدول ۵ آمده است.

۱- اگر دمای آب خروجی در سیستم فوری $40^\circ C$ باشد صرفه جوئی انرژی در هر سه حالت وجود خواهد داشت و به ترتیب با توجه به اعداد ستون آخر جدول از ۲۳.۷ درصد تا ۵۲.۶ درصد خواهد بود و با بزرگ شدن پروژه و افزایش مصرف کنندگان صرفه جوئی بیشتر می شود.

۲- اگر دمای آب خروجی در سیستم فوری $60^\circ C$ باشد در حالت اول که هتل دارای ۱۵۰ اتاق است ، ۱۶.۲ درصد انرژی در حالت فوری بیشتر از حالت ذخیره است ولی در دو حالت دیگر در سیستم

فوری انرژی کاهش یافته است در حالتی که هتل دارای ۳۰۰ اتاق است سیستم فوری ۸ درصد کاهش انرژی نسبت به سیستم ذخیره دارد و در حالتی که هتل دارای ۴۵۰ اتاق است سیستم فوری ۲۶ درصد کاهش انرژی به همراه دارد ، نتیجه آن می شود که در سیستم فوری بدون کاهش دمای آب گرم مصرفی با بزرگ شدن پروژه و افزایش مصرف کنندگان صرفه جوئی انرژی حاصل می گردد. ۳- علت اصلی کاهش انرژی در ستون آخر برای حالت فوری کاهش دمای آب گرم خروجی از $60^\circ C$ به $40^\circ C$ می باشد و علت کاهش انرژی در سیستم فوری با دمای $60^\circ C$ از این قرار است که در حالت ذخیره رابطه بین مصرف انرژی و ظرفیت کویل با تعداد وسائل بهداشتی یک رابطه خطی است ولی در سیستم فوری این رابطه خطی نیست و ارتباط بصورت منحنی سهمی شکل است و با افزایش مصرف کنندگان دبی خطی زیاد نمی شود.

۴- با بزرگ شدن پروژه استفاده از سیستم فوری توجیه اقتصادی بیشتری دارد چون اولاً فضای کمتری در موتورخانه نیاز می باشد و ثانیاً مصرف انرژی کاهش خواهد یافت و با کاهش دمای آب گرم مصرفی در مصرف آب صرفه جوئی بعمل خواهد آمد و رسوب کمتری در سیستم تشکیل می شود.

مراجع

- [۱]- Clark, D.F., "Plate Heat Exchangers", The chemical engineering, No. ۲۸۵, pp. ۲۷۵-۲۸۵, May ۱۹۷۴.
- [۲]- Magnusson, B., "The Origins and Evolution of the Alpha Laval Plate Heat Exchanger", Norstedts Tryckeri, Stockholm, ۱۹۸۵.
- [۳]- L. Wang, B. Sunden, and R.M. Manglik, "Plate Heat Exchanger, Design, Applications and Performance", ۲۰۰۷.

جدول ۱: میزان حداکثر مصرف آب گرم هر وسیله بهداشتی برای فضاهای مختلف بر حسب GPH، محاسبه شده در دمای نهایی $140^{\circ} F$ ($60^{\circ} C$)

	APARTMENT HOUSE	CLUB	GYMNASIUM	HOSPITAL	HOTEL	INDUSTRIAL PLANT	OFFICE BUILDING	SCHOOL
Basins , private lavatory								
Basins , public lavatory								
Bath tubs							-	-
Dish washers								
Kitchen Sink			-					
Pantry Sink								
Showers								
Laundry ,stationary Tubs						-	-	-
Demand Factor
Storage Capacity Factor

جدول ۲: میزان مصرف آب گرم وسائل بهداشتی بر حسب (F.u. (Fixture Unit

	BATH	HAND BASIN PUBLIC	HAND BASIN PRIVATE	SHOWER	SINK CLEANER	SINK KITCHEN
Fitness Centre *
Flats	.	-
Industrial/Factory *			.	.	.	
Hospital	
Hotel
Office
School		
University			.	.	.	

* در کاربردهایی که استفاده اصلی دوش ها می باشند، فاکتور تبدیل Lit/s . را جهت بدست آوردن سرعت جریان آب در طراحی بکار برید.

